

SPRIEVODCA

**AREÁL ZOO
KAVEČANY**

29.7. - 6.8.1989

29.7. - 6.8. '89

Areál zoologickej záhrady
Košice - Kavečany

MILÍ PRIATELIA !

V mene stranických a štátnych orgánov Košíc vás vítam v metropole východného Slovenska, meste s bohatými kultúrnymi tradíciami, revolučnou minulosťou i prítomnosťou. Košice patria medzi najrýchlejšie rastúce mestá v ČSSR. Iba z pohľadu rastu počtu obyvateľstva je viac ako výrečný údaj: necelých 40 tisíc v roku 1945 - v súčasnosti okolo 230 tisíc. Táto skutočnosť je podmienená prudkým rozvojom priemyselných odvetví, ktoré poskytli množstvo pracovných príležitostí a sekundárne ovplyvnili rozvoj ostatných oblastí spoločenského a kultúrneho života.

Dnešné Košice sú ozajstným priemyselným, politicko-administratívnym, kultúrnym a spoločenským centrom celého východného Slovenska. Pracujúci a mládež vo svojej každodennej aktivite nadväzujú na revolučné tradície svojich predkov a aktívne podporujú všetko progresívne dianie vo svete.

Za prínos k upevneniu svetového mieru boli Košice ocenené titulmi Mesto mieru a Posol mieru.

Na úspechy dosiahnuté za roky socialistickej výstavby sme právom hrdí. Avšak tento prudký rozvoj priniesol so sebou aj negatívne javy vo svojom dopade na kvalitu životného prostredia. Medzi najaktuálnejšie problémy, ktoré musíme v meste riešiť, patrí zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou, čistota ovzdušia a vodných tokov, nadmerný hluk, zber a likvidácia priemyselného a komunálneho odpadu i celková estetika životného prostredia. Všetkým týmto otázkam venujeme sústavnú pozornosť v záujme toho, aby sa Košice aj ich okolie stali príjemným miestom pre život, prácu i odpočinok svojich obyvateľov i lákavým cieľom turistov z domova i zo zahraničia.

Uvedomujúc si veľkosť vytýčeného cieľa vítame snahu vás všetkých, ktorí účasťou na XIII. ročníku Východoslovenského tábora ochrancov prírody chcete prispieť k jeho realizácii.

Želám vám príjemný pobyt v našom meste, veľa elánu pri vašej namáhavej, ale záslužnej práci pre nás všetkých i budúce generácie.

Ing. Ján Trebuľa
primátor mesta Košíc

KULTÚRNE PAMIAHKY A CHRÁNENÉ PRÍRODNÉ ÚZEMIA MESTA KOŠÍC

ak.arch. Jozef Duchoň

Organizácia pre obnovu mestskej
pamiatkovej rezervácie pri NVMK

Košice, hostiteľské mesto tohoročného tábora ochran-
cov prírody, má nesmierne bohatú minulosť, ktorú pripomí-
najú mnohé stavebné pamiatky v jeho centre. Najstaršie pred-
historické osídlenie z okolia Košíc sa datuje až do hlboké-
ho praveku pred 400 000 tisíc rokmi. Prvá písomná zmienka
o samotnom meste je z roku 1230. Mestské výsady dostalo
v roku 1290 a erb, prvý armates udelený mestu v Európe
vôbec, v roku 1369. Stredoveké Košice boli najvýznamnejším
mestom Horného Uhorska, druhým najväčším čo do počtu oby-
teľov / za Budínom / a právne rovnocenne postavené sídel-
nému mestu kráľovstva - Budínu. Prosperita Košíc bola zalo-
žená na obchode, keďže mali výhodnú polohu na dávnych seve-
rojužných i východozápadných kupeckých cestách. Košice dis-
tribuovali výrobky vlastných remeselníkov, ale i poľnohos-
podárske a lesné produkty na Balt, Balkán, Rus, Halič a Sliez-
sko. Spolu s ďalšími východoslovenskými mestami Levočou, Pre-
šovom, Sabinovom a Bardejovom vytvárali obchodné a hospodárs-
ke zoskupenie, takzvaný " Pentapolis ".

Najstaršie dochované stavebné pamiatky mesta sú mests-
ké hradby z roku 1290 a kostoly. Dominikánsky kostol, s kto-
rého stavbou sa začalo v roku 1261, je najstaršou kultúrnou
pamiatkou Košíc vôbec. K ďalším patrí gotická zvonica "Ur-
banova veža " a pohrebná kaplnka svätého Michala, obe stavby
z doby okolo roku 1340. Františkánsky kostol stojaci na
hlavnej ulici, je už pozdnostredoveký, pochádzajúci z ob-
dobia po roku 1380.

Najvýznamnejšou a najkrajšou kultúrnou pamiatkou Košíc
je katedrála svätej Alžbety, stojaca na centrálnom "ostrove"
hlavnej ulice. Začali ju stavať po roku 1378 na mieste vy-
horeného staršieho farského kostola. Stavba sa pretiahla až
do roku 1506. Na jej realizácii sa podieľali štyri panovnícke
dynastie-Anjouovci, Luxemburgovci, Matej Korvín a Jagellovci.

v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch minulého storočia bola katedrála obnovená a prevedené na nej mnohé stavebné zmeny. V súčasnosti prechádza opäť komplexnou rekonštrukciou.

Stred mesta si dodnes zachoval mnohé honosné meštianske domy, pravda, časom už prestavané. Sú to napríklad Lenínova 14, 24, 37, 49, 51, 55 a podobne. "Levočský dom" - stredoveký hostinec - sa zachoval dodnes vo svojej gotickej architektúre. Aj v bočných uliciach stojí mnoho pôvodných pozdnostredovekých domov. Spomenieme hlavne Kováčsku č. 29 až 49 a na druhej strane ulice č. 34 a 36. Dodnes zachovalý kolorit si udržala aj celá Šrobárová ulica a Dimitrovovo námestie. Zaujímavou pamiatkou sú aj dva hrnčiarske gotické domy, z ktorých bola po roku 1600 zriadená mestská väznica, známa dnes ako Miklušova väznica. V jej priestoroch sa nachádza expozícia dejín mesta.

Zaujímavými stavebnými pamiatkami sú aj zvyšky stredovekého a novovekého opevnenia Košíc, na Hradbovej, Čajkovského a Thälmannovej ulici. Najmä takzvaná "Katova bašta", pozdnostredoveký rondel ojedinelej veľkosti je častým cieľom turistov. Mlynská bašta na Thälmannovej ulici, ktorá sa práve obnovuje, je už príkladom renesančnej fortifikácie.

Nástup renesancie a baroka zanechal v meste množstvo charakteristických pamiatok. Univerzálny /jezuitský / kostol s budovou prvej Košickej univerzity na Leninovej ulici 67 a Uršulínsky kostol s kláštorným komplexom na Leninovej 66 sú najznámejšími pamiatkami tejto doby.

Baroko reprezentuje tiež bývalý Dominikánsky kláštor ukončený v roku 1756, v ktorom je dnes hudobná škola, šľachtický konvikt z roku 1681 na Leninovej ulici 91 a hlavne kapitánsky palác, dnes Slovenské technické múzeum. V tomto paláci sídlili v dobách stavovských povstaní hornouhorskí kapitáni - vojenský velitelia oblasti. Pozdné baroko reprezentuje takzvané "Kišdyárum", budova kňazského seminára na Leninovej ulici 30 a biskupský palác na Leninovej 28

z roku 1804.

Prvé klasicistné stavby v Košiciach sú z Jozefínskej éry. Je to hlavne župný dom /Leninova 27/, dnes známy ako Dom Košického vládneho programu. Postavili ho v roku 1782 a dnes je sídlom Východoslovenského múzea. V apríli 1945 bol v tomto paláci vyhlásený prvý povojnový politický program ČSR - Košický vládny program. Na Leninovej 59 stojí tiež klasicistná bývalá mestská radnica, ktorá slúžila svojmu účelu až do roku 1918. Zaujímavou pamiatkou je tiež bývalý hotel Čierny orol z roku 1783 na Leninovej 25. Pozdný klasicizmus reprezentujú Csáky - Dessewffyho pälác - dnes Východoslovenská galéria, budova z dvadsiatych rokov 19. storočia a dom na Leninovej ulici č. 64.

Jedinou empírovou stavebnou pamiatkou je Forgáchov pälác na Leninovej 10, taktiež z prvej polovice 19. storočia, sídlo Štátnej vedeckej knižnice.

V 19. storočí vzniklo v Košiciach mnoho krásnych i zaujímavých romantických a elektických budov, hlavne v jeho druhej polovici. Typickými príkladmi sú domy na Leninovej 40, Šrobárovej 26, Komenského 57, Knižnica pre mládež na Leninovej 108, Andrásyho dom na Leninovej 81, Aranyossyho dom na Šrobárovej 22 - dnes pobočka Východoslovenskej galérie. Na rozsiahlych plochách po zrušenom mestskom opevnení vyrástli rozsiahle reprezentačné stavby Súdnej stolice /dnes Lekárska fakulta UPJŠ/, Meštianskych škôl na Šrobárovej 56 a Hviezdoslavovej 5, Východoslovenského múzea, vojenského veliteľstva, riaditeľstvá Košicko-Bohumínskej dráhy a nakoniec už v ére prvej ČSR Poštového a rozhlasového komplexu.

V Košiciach bola vyhlásená mestská pamiatková rezervácia neskoro, vo februári 1983. Je to však zatiaľ najväčšia pamiatková rezervácia na Slovensku. Nachádza sa v nej vyše 800 objektov, z toho vyše 480 pamiatkovo chránených. Celková výmera rezervácie spolu s ochranným pásom je 117,5 hektárov.

Od vyhlásenia pamiatkovej rezervácie venuje vedenie mesta mimoriadnu pozornosť obnove pamiatkového fondu. Za rok 1988 bolo na obnove prestavaných vyše 144 miliónov Kčs, plán na rok 1989 je stanovený na 150 miliónov Kčs. Tieto finančné objemy sú v rámci Slovenska ojedinelé. Klacom celého procesu obnovy historického jadra je hlavne komplexnosť prístupu k nej. Obnovujú sa nielen jednotlivé domy, ale aj inžinierske siete, uličné povrchy a mestská zeleň.

Prvé mestské parky vznikli v Košiciach pred polovicou 19. storočia. V roku 1877 bol zriadený park medzi budovou divadla a barokovým súsoším Immaculaty, následne na to park severne od domu Sv. Alžbety a južne od neho, na ploche bývalého mestského cintorína. Najrozsiahlejším a najkrajším parkom mesta je Park generála Petrova. Vznikol na bývalých mestských lúkach, v invudáčnom území Hornádu, východne od historického jadra. Táto plocha bola po zavedení železnice do Košíc meliorovaná a sadovo upravená a stala sa nástupnou osou do centra mesta. Jeho pôvodný názov bol Szédiényi liget, terajší názov je po generálovi I.J.Petrovovi, osloboditeľovi Košíc v januári 1945. Park neskôr doplnili hudobným pavilónom, tenisovým a korčuliarskym areálom a strelnicou /dnes už neexistujúcou/. Neďaleko od tohto parku sa nachádza menší chránený parčík J. Fučíka s geometrickou architektúrou.

Už v polovici minulého storočia vysadili Košičania stromoradie na dnešnej Moyzesovej ulici a v roku 1872 ho definitívne upravili ako veľkú promenádu. Existuje dodnes, práve sa však na nej začína postupná rekonštrukcia chodníkov i porastu. Cenné parkové areály vznikli aj na okrajoch mesta v druhej polovici 19. storočia. Dnes sú známe ako Komenského parky, pôvodne boli súčasťou areálu vyššej hospodárskej školy. Vzácna výsadba drevín bola koncom 19. storočia realizovaná aj v areáli dnešnej Vysokej školy veterinárskej. V dobe prvej ČSR bola v areáli býva-

lých dominikánskych viníc zriadená Košická botanická záhrada, existujúca dodnes ako súčasť UPJŠ.

Aj v priľahlých obciach boli na prelome 19. a 20. storočia založené rozsiahle anglické parky. Dnes sú dva z nich chránené. Je to park v Barci a park v Šaci - Bozinke. Oba parky prechádzajú v súčasnosti rekonštrukciou.

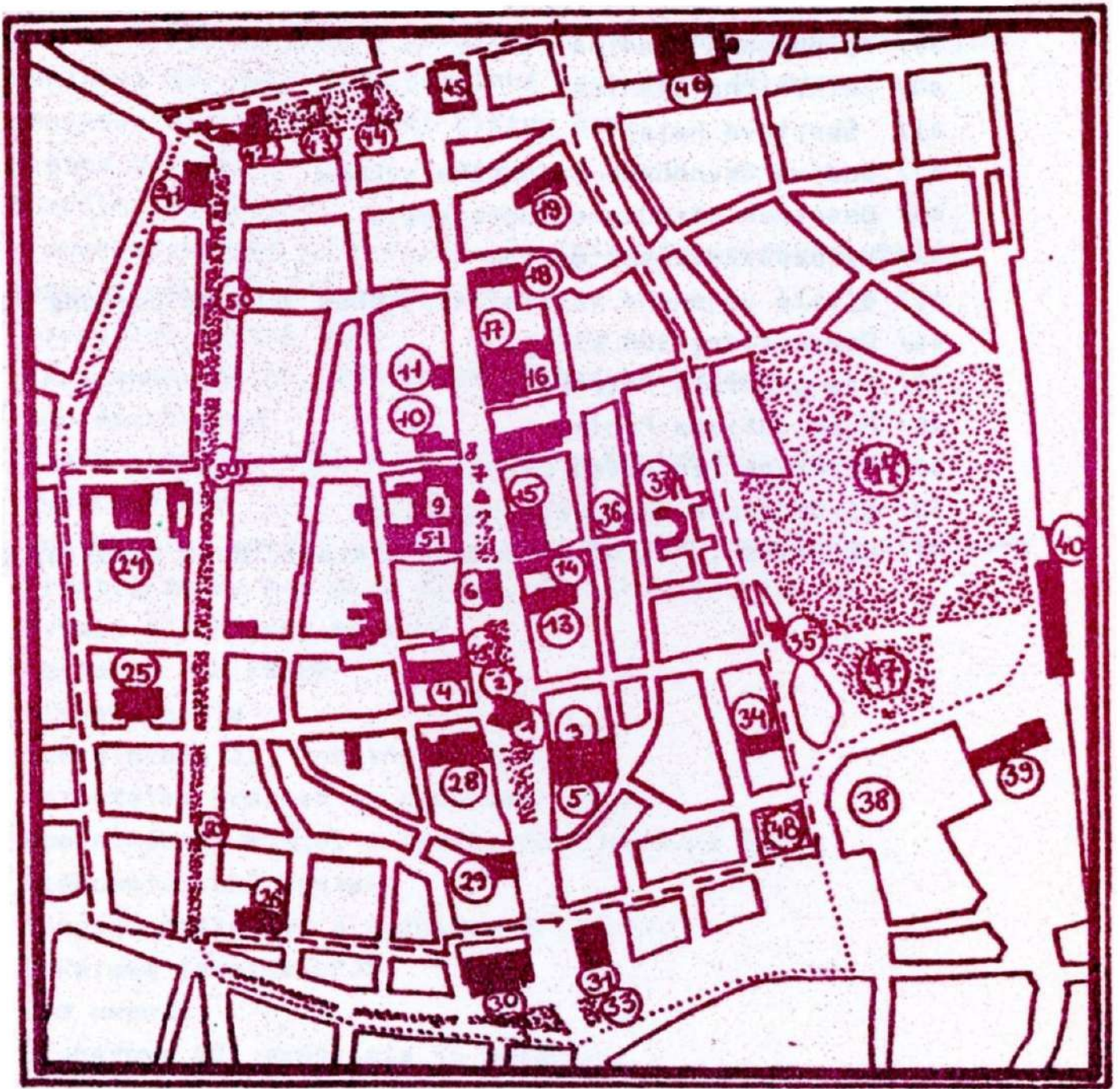
Súbor historických pamiatok a parkov dopĺňajú pamiatky novodobej histórie. Pripomínajú počiatky organizovania sa a bojov proletariátu mesta ako aj éru protifašistického boja a oslobodenia slávnou Sovietskou armádou. Najstaršími pamiatkami robotníckeho hnutia sú dva robotnícke domy na Puškinovej 6 a Sverdlovovej 32. Na Leninovej ulici južne od domu Sv. Alžbety stojí socha nášho prvého robotníckeho prezidenta, ktorého činnosť je spojená i s Košicami obdobia pred Horthyovskou okupáciou. Druhú svetovú vojnu a oslobodenie mesta pripomínajú dva proti sebe stojace pomníky na námestí Osloboditeľov.

Rozsah nášho materiálu nedovoľuje venovať sa košickým pamiatkam a parkom vyčerpávajúco. I stručný prehľad, ktorý tu mohol byť uvedený však dokladuje, že Košice sú mestom nielen dynamickej prítomnosti, ale aj bohatej a pestrej minulosti, ktorú jeho občania v poslednej dobe aktívne spoznávajú a ochraňujú.

LEGENDA K MAPKE VÝZNAMNÝCH KOŠICKÝCH STAVIEB

- 1/ Dóm sv. Alžbety a kaplnka sv. Michala
- 2/ Urbanova veža. Expozícia zvonolejárstva VS múzea
- 3/ Dom Košického vládneho programu, expozícia novodobých dejín
- 4/ Leninova 40, umeleckohistorická expozícia VS múzea
- 5/ Leninova 25, bývalý hotel Čierny orol
- 6/ Štátne divadlo
- 7/ Súsošie Immaculaty
- 8/ Východoslovenská galéria, bývalý Csáky_Dessewffyho palác
- 9/ Národný výbor mesta Košíc
- 10/ Divadelné štúdio Smer
- 11/ Kapitánsky palác, Slovenské technické múzeum
- 12/ Andrásyho dom
- 13/ Stará radnica, dnes kino Slovan a Krajská knižnica
- 14/ Levočský dom
- 15/ Univerzitný kostol a areál, dnes Krajské osvetové stredisko
- 16/ Františkánsky kostol a areál, dnes Konzervatórium
- 17/ Bývalý šľachtický konvikt
- 18/ Obchodný dom PRIOR
- 19/ Mlynská bašta
- 20/ Sverdlovova 32, Robotnícky dom
- 21/ Pozostatky hradieb na Hradbovej ulici
- 22/ Dominikánsky kostol a areál, dnes Hudobná škola
- 23/ Grékokatolícky kostol.
- 24/ Komplex poštových a rozhlasových budov
- 25/ Lekárska fakulta UPJŠ
- 26/ Dom umenia
- 27/ Šrobárova 22, expozícia VS galérie.
- 28/ Komplex biskupského paláca
- 29/ Forgáčovpalác, dnes Štátna vedecká knižnica
- 30/ Obchodný dom Dargov
- 31/ Hotel Slovan
- 32/ Pomník neznámeho vojaka

- 33/ Cintorín a pomník sovietských vojakov.
- 34/ Puškinova 6, bývalý Robotnícky dom
- 35/ Jakabov palác, dnes Dom socialistických obradov
- 36/ Miklušova väznica, expozícia dejín mesta
- 37/ Katova bašta, prírodovedecká expozícia VS múzea
- 38/ Verejná plaváreň
- 39/ Autobusová stanica
- 40/ Železničná stanica
- 41/ Športová hala
- 42/ Budova Obvodného národného výboru
- 43/ Osvetové stredisko mesta Košíc
- 44/ Východoslovenské múzeum
- 45/ Bývalé vojenské veliteľstvo, dnes Okresný národný výbor
- 46/ Dom kultúry ROH VSŽ
- 47/ Sad generála Petrova
- 48/ Park Júliusa Fučíka
- 49/ Parky na Leninovej ulici
- 50/ Stromoradie na Moyzesovej ulici
- 51/ Uršulínsky kostol a kláštorný areál, dnes Osobitná škola

STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE V PRIESTORE HOSPODÁRSKO-SÍDELNEJ AGLOMERÁCIE KOŠÍC

Ing. Milan Murín

ÚV SZOPK Bratislava

Košice predstavujú najväčšiu koncentráciu obyvateľstva a výroby vo Východoslovenskom kraji. Podľa predpokladaných demografických a ekonomických tendencií dôjde k ďalšiemu nárastu obyvateľstva a ekonomických aktivít. Košice patria medzi najrýchlejšie rastúce mestá v ČSSR. Stali sa druhým najväčším mestom SSR a piatym v ČSSR s počtom 250 tis. obyvateľov. Kľúčové priemyselné závody reprezentujú predovšetkým prevádzky VSŽ, SMZ, ZĽS a závody potravinárskeho a spotrebného priemyslu. V hospodársko-sídelnej aglomerácii dochádza k vysokej kumulácii negatívnych vplyvov na životné prostredie najmä na úseku zásobovania obyvateľstva pitnou vodou, ochrany čistoty ovzdušia a vodných tokov, ochrany pred nadmerným hlukom, zberu a likvidácie priemyselného a komunálneho odpadu a estetiky prostredia. Preto Košice patria medzi ťažiskové priestory životného prostredia vo VS kraji a predstavujú jednu z ôsmich osobitne sledovaných oblastí SSR.

V podmienkach práce orgánov a organizácií mesta Košíc je základným podkladom pre riadenie starostlivosti o životné prostredie /ďalej ŽP/" Súhrnná koncepcia ochrany a tvorby ŽP v okrese Košice-mesto na 8. päťročnicu s výhľadom do r. 2 000", ktorú schválila rada NVMK vrátane súboru komplexných opatrení na jej realizáciu a ekologický program ako základný dokument, z ktorého treba vychádzať pri tvorbe plánov sociálno-ekonomického rozvoja mesta.

Cieľom spoločného snaženia a prijatých opatrení je radikálne zabránenie zhoršovaniu životného prostredia a zvýšenie jeho kvality.

Realizácia dlhodobých zámerov v tvorbe a ochrane životného prostredia prináša nesporne pozitívne výsledky. Podarilo sa stabilizovať, ba v prvých rokoch 8. päťročnice znížiť znečisťovanie ovzdušia a výstavbou čistiarní odpadových vôd vytvoriť predpoklady pre zníženie znečisťovania vodných tokov.

STAV A VÝVOJ ZÁKLADNÝCH ZLOŽIEK A FUNKČNÝCH DRUHOV ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Obytné prostredie

Obytná zóna je postavená prevažne po roku 1945, kedy sa vybuďovalo viac ako 90 % bytov. V meste sa najmä v 70-tych rokoch uskutočnila radikálna prestavba územia so schátralou výstavbou. Len za poslednú päťročnicu pribudlo celkom 11 154 bytov.

Kritická situácia je v zabezpečovaní kvality obytného prostredia pri novorealizovaných obytných súboroch, kde zaostáva realizácia základnej občianskej vybavenosti, terénnych úprav a zelene za bytovou výstavbou.

V záujme zlepšenia tejto situácie realizuje sa v posledných rokoch program estetizácie a zveľadovania mesta. Jeho cieľom je rozvinutie volebného programu NF a uznesenie rozvoja iniciatívy podnikov, organizácií, všetkých zložiek NF, občianskych výborov a občanov. Počnúc rokom 1986, kedy sa program začal realizovať, sú do neho zahrnuté úpravy verejných priestranstiev,

sadovnicke úpravy, úprava detských ihrísk a chodníkov, vybavenie lesoparku, rekonštrukcia objektov v mestskej pamiatkovej rezervácii, úprava štítových stien, fasád, výstavba a rekonštrukcia fontán a pod.

Z E L E Ň

Zeleň kategórie verejnej zelene /stanovený štandard 8-12 m² /obyv./ je v nepostačujúcej výmene 153,24 ha, čo predstavuje 6,90 m² na jedného obyvateľa. V roku 1987 chýbalo do dosiahnutia maximálneho štandardu 113,22 ha plôch. Návrh nových plôch pre zriadenie verejnej zelene uvažuje s 18 lokalitami s predpokladanou výmerou 60,0 ha. Tým sa zvýši podiel verejnej zelene z dotarajších 6,9 m² /obyv. na spodnú hranicu štandardu. Dosiahnutie hornej hranice štandardu nie je možné bez záberu poľnohospodárskej pôdy.

Realizácia novej zelene na stanovených lokalitách je uskutočnená len čiastočne. Ďalšie zvýšenie výmeny verejnej zelene bude možné dosiahnuť rekultiváciou devastovaných plôch a zvažistých území v realizovaných a pripravovaných obytných súboroch, ktoré nie sú vhodné pre iné funkčné využitie /muldy na sídlisku Dargovských hrdinov, na Žriedlovej- Ménešiho a pod./

Pozitívnym krokom je zrekultivovanie háld a povrchového lomu bane Bankov, ktoré vykonalo SMZ. Vysadením 36 ha lesných porastov sa výrazne zmenil ráz krajiny.

PRACOVNÉ PROSTREDIE

Súčasťou životného prostredia je aj pracovné prostredie, v ktorom trávajú naši pracujúci podstatnú časť života. Pracujúci v kovopriemysle, stavebníctve, baníctve a energetike, potravinárskom priemysle, sú vystavení nadmernému hluku. Zvýšenej prašnosti sú vystavení pracujúci kovopriemyslu, baníctva a energetiky. Od roku 1985, kedy bolo evidovaných 13 620 pracovníkov, ktorí vykonávajú rizikové práce, zvýšil sa ich počet na 16 242.

Osobitnou úlohou je skvalitňovanie pracovného prostredia úpravou areálov, čím by mali v tomto roku prispieť všetky podniky a organizácie k estetizácii nášho mesta.

REKREAČNO - REHABILITAČNÉ PROSTREDIE

Rozvoj hospodársko-sídelskej aglomerácie Košíc, sprevádzaný rastom počtu obyvateľstva, adekvátne vyvoláva zvýšené nároky na uspokojovanie požiadaviek z hľadiska potrieb regenerácie telesných a duševných schopností človeka aj formou krátkodobej rekreácie v prímestskej rekreačnej zóne.

Pre zabezpečenie týchto potrieb sa zrealizovalo v ostatnom čase 17 akcií investičného, resp. rekonštrukčného charakteru o celkovom objeme prác v hodnote takmer 150,0 mil. Kčs. Napriek tomu materiálno-technická základňa prímestských rekreačných lokalít nie je dobudovaná na žiadúcu úroveň.

Osobitnú pozornosť z hľadiska potrieb krátkodobej rekreácie si žiada lokalita na sídlisku Nad jazero-rom. Pre vylepšenie hygienických podmienok je pripravené riešenie rekonštrukcie jazera, v rámci ktorého sa uvažuje s vybudovaním i vodnolyžiarskeho vleku a výkonnej fontány. Ich prevádzka dostatočne prekyslíči vody jazera.

OCHRANA PRÍRODY

Na území mesta sa nachádzajú hodnotné prírodné lokality. V záujme ich zachovania a ochrany sa buduje sieť chránených území. Na základe návrhu mestského strediska Štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody bolo vyhlásených 5 chránených parkov : gen. Petrova ,Anička, Komenského, park v Barci a park pred poliklinikou Sever.

Najvýznamnejšími chránenými územiami sú Jahodná, Botanická záhrada a Hradová.

V štátnej ochrane prírody je potrebné okrem odbornej ochrany chránených území a druhov zlepšiť osvetovú i výchovno-vzdelávaciu prácu, aktívnu agitáciu občanov ku kultúrnemu vzťahu k prírode.

V neposlednom rade sa vyžaduje zvýšiť súčinnosť a spoluprácu štátnej a dobrovoľnej ochrany prírody v podmienkach mesta.

Podobná informácia úseku " ochrana prírody" je podaná v kapitole " prírodné hodnoty a chránené časti prírody na exkurzných trasách ".

OVZDUŠIE

V čistote ovzdušia patria Košice medzi najviac znečistené mestá v ČSSR.

Vývoj znečistenia ovzdušia ovplyvňujú predovšetkým 4 najvýznamnejšie podniky, a to Východoslovenské železiarne, Slovenské magnezitové závody, Východoslovenské energetické závody-tepláreň a Bytový podnik mesta Košíc.

Za posledných 20 rokov v roku 1987 prvý raz poklesol spad prachu pod hygienicky prípustnú hodnotu. Koncentrácia oxidu siričitého v celoročnom priemere od roku 1980 prípustnú hodnotu neprekročila.

Slovenské magnezitové závody v Ťahavovciach dali do prevádzky v roku 1986 odprašňovacie zariadenie u dvoch zo štyroch rotačných pecí, čo malo za následok zníženie úletu magnezitového prachu o 45 %.

Definitívne riešenie likvidácie úletu exhalátov z Ťahanovského závodu však vyrieši až premiestnenie celého závodu na Bočiar / mimo intravilám mesta /.

Premiestnenie závodu SMZ si vyžaduje realizáciu dvoch stavieb s rozpočtovým nákladom 1,5 mld. Kčs. Výstavba I. stavby sa začala v roku 1985 a má byť ukončená v roku 1991. O budovaní II. stavby nebolo doposiaľ rozhodnuté, a tak hrozí, že Košice budú mať 2 závody SMZ : v Ťahanovciach a na Bočiari.

Východoslovenské železiarne znížili celkové množstvo exhalátov za prvé dva roky 8. päťročnice o 22 % úpravou mechanických odlučovačov prachu aglomeračných pásov, rekonštrukciou odlučovačov kuplových pecí v zliavárni, vyšším časovým využitím elektroodlučovačov v teplárni. V 9. päťročnici sa budú musieť VSŽ vysporiadať so závažnou ekologickou stavbou, a to s odsírením spalín v teplárni.

Napriek tomu, že teplofikačný program v 8. SRP pokračuje likvidáciou nerentabilných kotolní na pevné palivo, nachádzajúcich sa hlavne v centre mesta, môže dôjsť v budúcich rokoch vo zvýšenej miere k znečisteniu ovzdušia mesta oxidom siričitým z mestskej teplárne, nakoľko podiel spaľovaného uhlia neustále stúpa. V týchto súvislostiach už v blízkej budúcnosti koncentrácia SO_2 v ovzduší mesta môže prekročiť hygienicky prípustnú priemernú dennú koncentráciu pri nepriaznivých poveternostných podmienkach až 7 násobne. V súvislosti s tým sa pristúpilo k budovaniu monitorovacieho systému s vyhodnocovaním dát pre reguláciu chodu teplárne na základe meteorologických situácií. Monitorovací systém bude v tomto roku uvedený do skúšobnej prevádzky.

VODA

Medzi nepostrádateľné zložky prírodného prostredia a zachovania života vôbec patrí voda. Dynamický rozvoj nášho mesta, komplexná bytová výstavba, ako aj rozvoj priemyselnej výroby, zdravotníctva, dopravy a potravinárskeho priemyslu si zákonite vyžaduje riešiť aj problematiku zásobovania pitnou vodou.

V 80-tych rokoch v meste rýchlo narastá nesúlad medzi potrebou a možnosťami zásobovania. Vznik súčasnej situácie má pôvod v nedostatkoch koncepčného riešenia hlavne tým, že sa do plánu výstavby nedostala vodárenská nádrž Medzev a nádrž na Tichom potoku.

Plynulé a bezproblémové zásobovanie Košíc pitnou vodou je ohrozené až do ukončenia VS vodárenskej sústavy so zapojením vodnej nádrže Domaša a vybudovania nádrže Medzev.

Pre zlepšenie situácie boli nad rámec schváleného ôsmeho päťročného plánu vybudované nové vodné zdroje v Družstevnej, Gyňove a na Moldavskej nížine, na ďalších stavbách boli prijaté skrátené termíny ukončenia.

Mimoriadnymi formami bola projekčne zabezpečená a realizovaná stavba "Rozšírenie vodných zdrojov z Bodvy". V rekordnom čase bola sprietočnená celá stavba s okamžitým priemerným prínosom 131 l.s⁻¹ pitnej vody. Na území mesta sa získali ďalšie menšie vodné zdroje.

Na akosť vôd vo dvoch hraničných tokoch /Hornád a Sokoľanský potok/ a v sledovaných 13 potokoch vplývajú havarijné stavy, ktorých príčiny spočívajú prevažne v porušovaní predpisov pri manipulácii s ropnými látkami.

Na znečisťovaní podzemných a povrchových vôd sa podieľa 63 priemyselných, poľnohospodárskych a potravinárskych organizácií. 14 organizácií vypúšťa odpadové vody do povrchových vôd.

Rozhodujúcim zdrojom znečistenia toku Hornádu je verejná kanalizácia. Kanalizačné systavy Košíc i Šace majú hydraulicky i látkovo preťažené čistiarne odpadových vôd. VSŽ nemá vybudovanú samostatnú ČOV. Jej realizácia sa v súčasnosti zabezpečuje ukončením v roku 1991. Ukončená bola výstavba mechanickej časti ČOV Košice a začalo sa s výstavbou jej biologickej časti. Pripravuje sa aj výstavba malej ČOV v Šaci.

PÔDA

Poľnohospodársky pôdny fond sa zaraďuje v systéme sociálno-ekonomických hodnôt na jedno z popredných miest a za základné prírodné bohatstvo, za nenahradiateľný výrobný prostriedok.

V týchto intenciách musíme chápať i potrebu jej ochrany, ako základného predpokladu krytia spoločenských potrieb poľnohospodárskymi produktmi, a to aj v podmienkach okresu s minimálnymi výmery poľnohospodárskej pôdy.

Najväčší podiel na znižovaní výmery pôdnej základne okresu Košice- mesto mali rôzne druhy investičnej výstavby.

Realizácia rozpracovaných opatrení na ochranu pôdy v praxi priniesla vo vývoji úbytkov PPF svoje pozitíva. V rokoch 1986-87 sa zabezpečila náhradná rekultivácia v rozlohe 36,7 ha.

Pôda nevhodná pre poľnohospodársku veľkovýrobu je určená pre potreby záhradkárskeho využitia. Len za roky 7. päťročnice sa podarilo zriadiť 1 200 organizovaných záhradiek na ploche 49,5 ka a v súčasnom období sa zriadilo ďalších 500 záhradiek na rozlohe 25,0 ha.

LESY

Lesy v okolí Košíc boli vyhlásené za lesy rekreačného charakteru. Len plocha 7 500 ha predstavuje 33,1 % lesnatosť z celkovej rozlohy okresu Košice- mesto. Priemyselné exhaláty, vplyvy dopravy i poľnohospodárskej výroby majú značný vplyv na stav lesných porastov.

Určité pozitívne výsledky sa dosiahli pri biologickej a technickej prestavbe lesov okolo Košíc na lesoпарк, kde v poslednom období bola zrealizovaná výstavba promenádneho chodníka, ktorý spája obytný súbor Dargovských hrdinov s rekreačným strediskom Zelený dvor, výstavba turistických chodníkov, náučných chodníkov

V týchto intenciách musíme chápať i potrebu jej ochrany, ako základného predpokladu krytia spoločenských potrieb poľnohospodárskymi produktmi, a to aj v podmienkach okresu s minimálnymi výmery poľnohospodárskej pôdy.

Najväčší podiel na znižovaní výmery pôdnej základne okresu Košice- mesto mali rôzne druhy investičnej výstavby.

Realizácia rozpracovaných opatrení na ochranu pôdy v praxi priniesla vo vývoji úbytkov PPF svoje pozitíva. V rokoch 1986-87 sa zabezpečila náhradná rekultivácia v rozlohe 36,7 ha.

Pôda nevhodná pre poľnohospodársku veľkovýrobu je určená pre potreby záhradkárskeho využitia. Len za roky 7. päťročnice sa podarilo zriadiť 1 200 organizovaných záhradiek na ploche 49,5 ka a v súčasnom období sa zriadilo ďalších 500 záhradiek na rozlohe 25,0 ha.

LESY

Lesy v okolí Košíc boli vyhlásené za lesy rekreačného charakteru. Len plocha 7 500 ha predstavuje 33,1 % lesnatosť z celkovej rozlohy okresu Košice- mesto. Priemyselné exhaláty, vplyvy dopravy i poľnohospodárskej výroby majú značný vplyv na stav lesných porastov.

Určité pozitívne výsledky sa dosiahli pri biologickej a technickej prestavbe lesov okolo Košíc na lesoпарк, kde v poslednom období bola zrealizovaná výstavba promenádneho chodníka, ktorý spája obytný súbor Dargovských hrdinov s rekreačným strediskom Zelený dvor, výstavba turistických chodníkov, náučných chodníkov

v Čermeli a na Jahodnej. Na území lesoparku je 8 rekreačných priestorov : Bankov, Čermeľ, Jahodná, Girbes, Kavečany, Zelený dvor, Krásna a Šaca. Pre každý rekreačný priestor sú určené funkcie využitia ako i príslušný rozsah vybavenosti.

Najväčšou investíciou a osvetovo náročnou akciou je Zoologická záhrada na okraji lesoparku v Kavečanoch, ktorá je v štádiu rozostavanosti.

DOPRAVA A HLUK

Rozvoj dopravy na území mesta Košíc sa riadi Generálnym dopravným plánom, ktorý bol v roku 1987 zrevidovaný.

Výstavba dopravných stavieb sleduje zvýšenie kapacity a zrýchlenie dopravnej premávky v meste, a tým i zníženie exhalátov vznikajúcich v doprave.

V súčasnosti je vo výstavbe križovatka Dargovských hrdinov, ďalej rozšírenie Južného nábrežia a Národnej triedy na štvorprúdovú komunikáciu. Sústavne sa vylepšuje priepustnosť križovatiek riadených svetelnou signalizáciou.

V roku 1987 bola zrekonštruovaná východná električková trať na tr. SNP systémom panelizácie BKV. V roku 1988 sa plánuje rekonštrukcia západnej elektr. trate a ukončenie elektr. trate ZĽS-Alejová. Tieto investície prispievajú k znižovaniu hladiny hluku. K znižovaniu nežiadúcich vibrácií prispieva aj pravidelné brúsenie koľajníc.

Prebudovanie mestskej hromadnej dopravy na elektrickú trakciu v roku 1987 začalo výstavbou trolejbusového depa na Hornádskej ulici.

Napriek týmto opatreniam hluk má v životnom a pracovnom prostredí narastajúcu tendenciu. Hluková mapa, vyhotovená pracovníkmi hygienickej služby, poukazuje na fakt, že v Košiciach podobne ako v iných našich veľkomestách prevládajú ekvivalentné hladiny hluku nad 70 dB /A/.

Približne 60 % obyvateľov mesta žije v prostredí zamorenom rušivým a obťažujúcim hlukom. Sú to najmä obyvatelia južnej časti Košíc a občania žijúci v štvrtiach situovaných pri hlavných cestných ťahoch a pri niektorých trasách miestnej, ale i železničnej koľajovej dopravy.

ODPADY

Závažným problémom životného prostredia je likvidácia a využívanie odpadov. Aj v tejto oblasti sa situácia na našom území začala zlepšovať, ale mnohé problémy pretrvávajú.

Medzi prioritné stavby ekologického významu v našom meste patrí výstavba spaľovne odpadov, ktorá po uvedení do prevádzky v roku 1989 bude spracovávať cca 100 tisíc ton domového a priemyselného odpadu za rok.

V rámci ekologického programu NVMK pripravuje využitie bioplynu z mestskej skládky-Myslava. Konceptia využitia priemyselného odpadu bola riešená len u najväčších producentov, a to VSŽ a SZM.

Vážnym problémom pre životné prostredie je deponovanie popolčeka a trosky z TEKO I a TEKO II v lokalite Telek. Zložisko kalov zaberá plochu cca 20 ha, ktorú bude potrebné postupne rozširovať, nakoľko pri spaľovaní T-uhlia bude produkcia popolčeka stúpať.

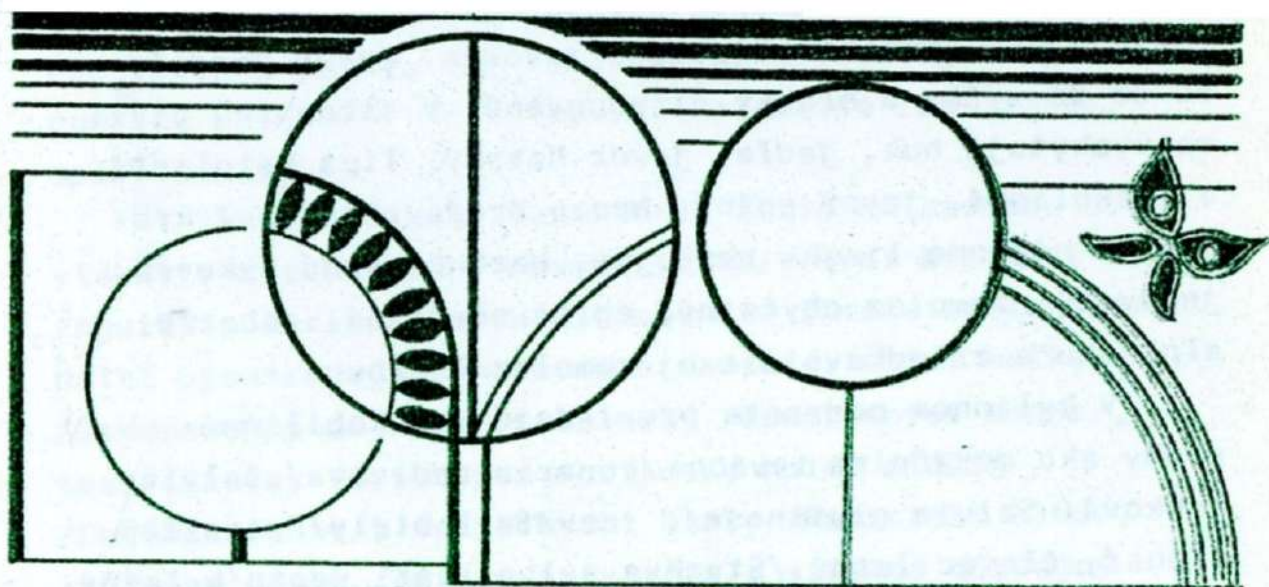
Z Á V E R

Ulohy a ciele v starostlivosti o životné prostredie v hospodársko-sídelskej aglomerácii Košice sú konkretizované v súbore opatrení v Koncepcii starostlivosti o životné prostredie v okrese Košice-mesto na 8. päťročnicu.

PRÍRODNÉ HODNOTY A CHRÁNENÉ ČASTI PRÍRODY NA EXKURZNÝCH TRASÁCH

RNDr. Ľubica Čihulková
RNDr. Ema Gojdičová
Ing. Štefan Humeňanský
RNDr. Marta Makarová
RNDr. Jozef Voskár

KÚ ŠPSaOP Prešov

Na exkurzných trasách sa nachádzajú najvýznamnejšie prírodné hodnoty, chránené a na ochranu pripravované územia a časti prírody. Podľa zákona o štátnej ochrane prírody je za chránené nálezisko vyhlásená H r a d o v á, pripravuje sa zriadenie štátnej prírodnej rezervácie V y s o k ý v r c h, chránenej záhrady B o t a n i c k á z á h r a d a ÚPJS Košice, chráneného prírodného výtvoru J a h o d n á, Č i e r m y d u b a D u b y v sedle pod P o l a n o u. Uznesením rady NVMK k Návrhu preventívnych opatrení ochrany prírody sú chránené krajiny priestory s významnými biologickými hodnotami: Košický les, Kavečany, Čermelské údolie, Hradová /širšie okolieCHN/, Pastvisko nad vodárňou Kavečany a údolie Hornádu. Charakterizujeme ich v uvedenom poradí.

VYSOKÝ VRCH - BIELA SKALA

Navrhovaná štátna prírodná rezervácia zaberá vrcholové lesné spoločenstvá Vysokého vrchu /850 m/ a Bielej skaly /806 m/ v závere Čermelského údolia.

Predmetom ochrany sú pralesovité lesné porasty pôdoochranného charakteru. Sú to spoločenstvá jedľo-
bučín a fragmentárne lipových javorín. Lesné porasty sú čo do výšky a hrúbky difencované. V stromovej etáži sa vyskytujú buk, jedľa, javor horský, lipa malolistá a veľkolistá, javor poľný, breza bradavičnatá. Z kro-
vín tu nájdeme liesku obyčajnú, bazu červenú, lykovec jedovatý, zemolez obyčajný, egreš obyčajný, ríbezľu alpínsku a zriedkavejšie aj zemolez čierny

V bylinnom podraсте prevládajú vysokobilinné druhy ako mesačnica trvácna /*Lunaria rediviva*/, šalvia lepková /*Salvia glutinosa*/, deväťsil biely /*Petasites albus*/, čistec lesný /*Stachys sylvatica*/, údatník lesný /*Aruncus vulgaris*/, netýkavka nedotklivá /*Impatiens noli tangere*/ ako aj typické druhy bučín ako marínka voňavá /*Asperula odorata*/, zubačka žľaznatá /*Dentaria glandulosa*/, zubačka cibulkonosná /*Dentaria bulbifera*/, bažanka trvácna /*Mercurialis perrenis*/, veterník žltuškovitý /*Thalictrum thalictroides*/, jarmanka väčšia /*Astranciea major*/, žindava európska /*Sanicula europaea*/ a. i.

Typický a farebne veľmi nápadný je jarný aspekt tohto spoločenstva s veternicou hájnovou /*Anemone nemorosa*/, veternicou iskernikovitou /*Anemone ranunculoides*/, zubačkou žľaznatou /*Dentaria glandulosa*/, krivcom žltým /*Cagea lutea*/, chochláčkou dutou /*Corydalis cava*/ a tiež scilou trojlistou /*Scilla subtriphillia* a pižmovkou nošusovou /*Adoxa moschatelina*/.

Z chránených rastlinných druhov sú tu prilbica moldavská, /*Aconitum moldavicum*/, horec luskáčovitý /*Gentiana asclepiadea*/, prilbica jednojová /*Aconiteum*

anthora/, veternica lesná /*Anemone sylvestris*/, zvonček karpatský / *Campanula carpatica*/, plamienok alpský / *Clematis alpina*/, svíb drieňový /*Cornus mas*/, ľalia zlatohlavá /*Lilium martagon* a vemenník dvojlistý /*Platanthera bifolia*/.

Z botanického hľadiska je najhodnotnejšia vrcholová časť Bielej skaly, kde vzhľadom na odlišný geologický podklad /vápenec/ sa vyvinuli teplomilné rastlinné spoločenstvá.

V lokalite boli zaznamenané tieto hniezdiace druhy vtákov : myšiak lesný /*Buteo buteo*/, orol krikľavý /*Aguila pomarina*/, sova dlhochvostá /*Strix uralensis*/, ďateľ prostredný /*Dendrocopus medius*/, ďateľ veľký /*Dendrocopus major*/, ďateľ malý /*Dendrocopus minor*/, tesár čierny /*Dryocopus martius*/, holub plúžik /*Columba oenas*/, trasochvost biely /*Metacilla alba*/, lapfuška hôrna /*Anthus trivialis*/, strakoš obyčajný /*Lanius collurio*/, vodnár obyčajný /*Cinclus cinclus*/, oriešok obyčajný /*Troglodytes troglodytes*/, vrchárka modrá /*Prunella modularia*/, kolibiarik čibčavý /*Phylloscopus collybita*/, kobiliarik sykavý /*Phylloscopus sibilatrix*/, muchárik malý /*Ficedula parva*/, muchárik bieločrký /*Ficedula albicollis*/, žltouchvost hôrny /*Phoenicurus phoenicurus*/, sýkorka uhliarka /*Parus ater*/, sýkorka belasá /*Parus caeruleus*/, sýkorka chochlatá /*Parus cristatus*/, pinka obyčajná /*Fringilla coelebs*/, bocian čierny /*Ciconia nigra*/, orol kráľovský /*Aquila heliaca*/, ďateľ bieločrptý /*Dendrocopus leucotos*/, králik zlatohlavý /*Regulus regulus*/, kôrovník dlhoprstý /*Certhis familiaris macrodactyla*/, hýľ obyčajný /*Pyrrhula pyrrhula*/.

Z význačnejších cicavcov je to rys ostrovid a jazvec obyčajný.

RASTLINSTVO OKRESU KOŠICE-MESTO

Okres Košice-mesto sa rozprestiera na hranici orografických celkov Košická kotlina, Čierna hora a svojimi východnými výbežkami tu zasahujú aj Volovské vrchy. Podľa fyto geografického členenia flóry Slovenska sa na tomto území stretávajú dve fyto geografické oblasti - oblasť xerothermnej panónskej flóry /Pannonicum/, ktorá je zastúpená fyto geografickým okresom Košická kotlina a oblasť západokarpatskej flóry /Carpaticum occidentale/, zastúpené fyto geografickými okresmi stredné Pohornádie a Slovenské rudohorie. Košická kotlina zohrala významnú úlohu pri formovaní kveteny východného Slovenska, údolím Hornádu migrovalo teplomilné rastlinstvo z juhu na sever.

Okolie Košíc oddávna pútať pozornosť botanikov, ich záujem sa sústreďoval hlavne na známe lokality vzácnej flóry - Hradová, Jahodná, Pohornádie, dolina potoka Moňok. Prvé údaje pochádzajú od maďarských botanikov - Kovács G., 1848; Marcsenyi M.; Hazslinszky F., 1848, 1852-1853; Pawlowský A., 1856; Thaisz L., 1908-1910. Vznik Prírodovedeckého klubu v Košiciach predstavuje novú etapu botanického výskumu. Výskumné práce boli uverejňované v Zborníku Prírodovedeckého klubu, napr. práce Bryma /1834, 1935/, Malocha /1934, 1935/. Z novších prác sa k tomuto územiu viažu výskumy Jurka /1960/, Krippelovej /1974/, Šmída /1976, 1978/, Bertu /1980/ a diplomové práce študentov UPJŠ - Greššová /1974/, Lőrinczová /1975/ a i.

Na území okresu Košice-mesto sa aj napriek neustále sa rozširujúcej výstavbe, poľnohospodárskej výrobe, či pôsobeniu ďalších antropogénnych vplyvov sa doposiaľ zachovala pestrá paleta lesných spoločenstiev.

/jelšové lesy, dubovo-hrabové lesy, bučiny, teplomilné dubové lesy/, teplomilných spoločenstiev skál a skalnatých stepí, spoločenstiev lúk, rašelinísk a pramenísk.

Botanicky najcennejšie územia boli pojaté do siete chránených území, resp. do Návrhu preventívnych opatrení ochrany prírody okresu v kategórii "B", "C"- Hradová, Jahodná, pastvisko nad vodárňou v Kavečanoch, botanická záhrada a i.

Botanická záhrada UPJŠ

Nachádza sa v severozápadnej časti mesta a je dôležitou súčasťou zelených pľúc mesta Košíc. Na ploche cca 30 ha môžeme nájsť rastliny z rôznych častí nášho mierneho pásma. Skleníky, zaberajúce plochu 1742 m², slúžia expozícii tropických a subtropických rastlín. Najbohatšie zbierky tvoria rastliny strednej Ameriky a južnej Afriky. Botanická záhrada slúži pedagogickým, osvetovým i výskumným účelom. V sieti chránených území bude mať osobitné postavenie; v spolupráci so štátnou ochranou prírody i v spolupráci s ďalšími vedecko-výskumnými organizáciami sa bude podieľať na záchrane fytozofondu. Vzhľadom na silnejúci antropogénny vplyv na voľnú krajinu bude sa botanická záhrada čoraz intenzívnejšie podieľať na záchranných akciách, či už to bude pestovanie chránených a ohrozených druhov rastlín našej flóry, ich prenos z ohrozených alebo na likvidáciu určených plôch alebo návrat do prirodzených spoločenstiev, príp. posilňovanie populácií významných taxónov na chránených územiach.

Chránené nálezisko Hradová

Územie navrhovaného chráneného náleziska, nachádzajúce sa na južných svahoch Hradovej, predstavuje zvyšok rozsiahlej xerothermnej trávinatej "stepi". Pôvodne bola táto plocha pokrytá xerothermnou dúbrou, po jej odlesnení sa využívala ako pasienok, niektoré časti boli premenené na ornú pôdu. Už v roku 1935 upozorňoval Brym na stále sa rozširujúce plochy poľnohospodárskej pôdy a konštatoval, že z pôvodne rozsiahlych xerothermných porastov s poniklecom zostala už len nepatrná časť. Aj v súčasnosti je plocha okliešťovaná výstavbou i rozširovaním záhradiek. Preto sa pre botanicky najcennejšie časti územia spracoval návrh na ochranu v kategórii CHN.

Z floristického hľadiska je Hradová významnou lokalitou xerothermných a lesostepných druhov rastlín. Na triasových horninách /dolomity/ sa vyvinuli spoločensvá *Festuca sulcata*-*Poa badensis* a *Caricetum humilis*. V bylinnom poraste sú hojne zastúpené chránené druhy poniklecov-poniklec veľkokvetý /*Pulsatilla grandis*/ a poniklec prostredný /*Pulsatilla subslavica*/. Z ďalších teplomilných druhov sú tu zastúpené napr. /*Artemisia austriaca*, *Artemisia campestris*, *Campanula sibirica*, *Linum flavum*, *Linum austriacum*, *Linum tenuifolium*, *Achillea setacea*, *Helianthemum grandiflorum*, *Jurinea mollis*, *Scorzonera purpurea*, *Thalictrum minus*, *Anthericum ramosum*, *Eryngium planum*, *Inula ensifolia* a i. Z krovín sú zastúpené *Ligustrum vulgare*, *Frangula alnus*, *Juniperus communis*, *Corylus avellana*, *Cerasus fruticosa*. Na miestach nevhodných na obrábanie sa zachovali porasty s brezou bradavičnatou, dubom plstnatým, jarabicou mukyňou.

Chránený prírodný výtvar Jahodná

Územie Jahodnej predstavuje zaujímavú a vzácnu lokalitu montánnej flóry, flóry podhorských rašelinísk, pramenísk a slatinných lúk s bohatým výskytom chránených a ohrozených druhov rastlín. Pôvodne pomerne rozsiahle územie bolo v značnej miere narušené činnosťou človeka - slatinné lúky melioračnými zásahmi, premenou na ornú pôdu. V súčasnosti najcennejšia časť územia sa nachádza na sedle Jahodnej a predstavuje ju severne orientovaná svahová lúka. Základom lúčnych porastov sú trávy *Arrhenatherum elatius*, *Alopecurus pratensis*, *Festuca pratensis*, *Briza media*, *Anthoxanthum odoratum*, *Trisetum flavescens*. V terénnych depresiách sú hojne zastúpené rôzne druhy ostríc - *Carex davalliana*, *C. panicea*, *C. paniculata*, *C. nigra*, *C. flava*, *C. brizoides*, ďalej *Scirpus sylvaticus*, *Bidens cernuus*, *Cirsium palustre*, *C. rivulare*. Krovinatý porast tvorí *Alnus incana*, *Alnus glutinosa*, *Betula pubescens*, *Salix repens* subsp. *rosmarinifolia*. Okraje lesných porastov lemujú *Filipendula ulmaria*, *Equisetum sylvaticum*, *Angelica sylvestris*, *Cirsium oleraceum* a i. Z chránených a vzácnějších druhov sa tu vyskytujú *Calathiana verna*, *Gentiana asclepiadea*, *Gladiolus imbricatus*, *Litium bulbiferum*, *Lilium martagon*, *Platanthera bifolia*, *Listera ovata*, *Orchis morio*, *Gymnadenia conopsea*, *Phyteuma orbiculare*, *Thalictrum aquilegifolium*, *Pyrola rotundifolia*, *Epipactis helleborine*, *Trommsdorffia maculata* a i. Pozoruhodný bol výskyt prvosiienky pomúčenej /*Primula farinosa*/. V priebehu roku 1975 bola jej lokalita zničená neodborným zásahom do vodného režimu.

CHPV Čierny dub

- územie patrí do oblasti Slovenského Rudohoria, celok Čierna hora, podcelok Hornádske predhorie.

CHPV Čierny dub sa nachádza v lesnom komplexe "Košický les", ktorý slúži obyvateľom východoslovenskej metropoly ako rekreačné územie. V jeho severovýchodnej časti rastú duby, z ktorých časť musela byť vyťažená pre ich poškodenie grafiozou. Jeden exemplár duba letného /*Quercus robur*/ bol zaradený do kategórie chránený prírodný výtvar. Dub sa nachádza v poraste na náučnej turistických chodníkov nad Alpínkou na Bankove, Jeho obvod kmeňa v prsnej výške je 360 cm. Pri revízii starých a významných stromov v okrese Košice-mesto je nutné prehodnotiť jeho zdravotný stav a následne vypracovať program záchrany.

Duby v sedle pod Poľanou

- územie podľa geomorfologického členenia patrí do oblasti Slovenského rudohoria, celok Čierna hora, podcelok Hornádske predhorie.

Záujmom perspektívnej ochrany v zmysle Zákona č.1/1955 Zb. o štátnej ochrane prírody je niekoľko mohutných dubov /*Quercus sp.*/ tzv. výstavkových, zachovaných z pôvodného lesa, ktorého drevinné zloženie je dnes už iné. Duby rastú v lesnom poraste - oddelene 139 LHC Čermeľ v lokalite nazvanej Sedlo pod Poľanou, Keďže ide o duby mimoriadnych dendrometrických parametrov, je tu záujem a tiež potreba zabezpečovania osobitnej ochrany zdravých jedincov v kategórii chránený prírodný výtvar.

KOŠICKÝ LES

Predstavuje krajinný priestor v prevažne lesnom komplexe na juh od štátnej cesty Košice-Košická Belá.

Západna hranica prechádza lúkou na Jahodnej k Myslave, odtiaľ južne ku Nižnému Klatovu. Východná hranica ide Kamenným potokom a prirodzeným okrajom lesa až po Košice. Košickým lesom vstupuje do extravilánu Košíc Slovenské rudohorie vo výbežku geomorfologického podcelku Kojšová hoľa /celok Volovské vrchy/. Podcelok Kojšová hoľa vytvára od Štóskeho sedla k severovýchodu klenbu s hladkým hôlnym reliéfom. K východu náhla klesá do priečnej preliačiny cez sedlo Jahodná a Čermelskou dolinou ku Košiciam. Len táto časť obvodu mesta Košíc je v celku Volovské vrchy, ostatné časti sú v Košickej kotline a v Čiernej hore. Geomorfologická hranica medzi Volovskými vrchmi a Čiernou horou sleduje tektonický styk geologických jednotiek-gemerského a veporského príkrovu na línii Margecany-Spálený vrch-Čermelská dolina.

Čierna hora má na exkurzných trasách podcelky Hornádske predhorie a Pokryvy. Pokryvy majú pestrý členitý povrch vyvinutý na druhohorných karbonátoch. Z chrbáta pokryvy /889 m/ a Vyského vrchu /850 m / klesajú do údolia Hornádu hlboko členené rázsochy, medzi ktorými sú krátke svahové doliny. Hornádske predhorie od Sokoľa ku Kavečanom sa tiahne na štruktúrnych stupňoch založených na dolomitoch. Geologickú stavbu Čiernej hory komplikuje, že na jej veporikum je miestami nasunutý gemerský príkrov. Kryštálické jadro Čiernej hory pozostáva prevažne zo svorov, fylonitov, biotitických a dvojsľudných parar. Druhohorné horniny nachádzame ako obal jadra. Na vysokom vrchu sú vápencovo-dolomitické horniny pod troskami karbónu a permu gemerského príkrovu.

Volovské vrchy budujú prevažne prvohorné horniny, ale na S a SV okraji vystupujú i druhohorné členy. Horniny starších prvohôr sa členia do troch súvrství.

Spodné betliarske, tvorí súbor čiernych laminovaných ílovitoprachovitých fylitov s lyditmi a karbonátmi. Stredné, smolnícke, je zložené zo zelených fylitov, z flyšových piesčito-ílovitých súborov a zo sopečných diabázovekeratofýrových hornín v tenších polohách. Vrchné hlinické súvrstvie je zo sopečných hornín a tvorí ho v spodnej polohe pestrý vulkanický komplex. Súvrstvie mladších prvohôr sa uložilo na starších prvohorách nesúhlasne ako nízkopremenené horniny/kvarcity, fylity, grafitické bridlice, zlepence, arkózy s polohami bridlíc, kryštalické vápence s polohami tufov a tufitov/. Vo vrchno-karbónskej sérii vystupujú pri Košiciach pôvodne útesové uhličitanové pretvorené na magnezit. Ťažba magnezitu a jeho spracovanie výrazne poznačili i mesto Košice. Ťažba stále pokračuje na ložisku Bankov. Druhhory Volovských vrchov v priestore Košického lesa nevystupujú.

Územie Košického lesa pokrýva lesný komplex s lúčnymi priestormi so štatútom lesoparku. Je vybavený turistickými chodníkmi a rekreačnými zariadeniami.

Lesy na JV svahoch sú teplomilné, dubové. Dominantou stromového poschodia je dub letný, na lepších pôdach prevláda dub zimný. Časté sú čerešňa vtáčia, breza bradavičnatá, hrab a borovica. Poschodie krovín tvorí najčastejšie krušina jelšová, rešetliak prečisťujúci, baza čierna, vtáčí zob a i. Z bylín sú tu typické: nátržník biely, hrachor čierny, pľúcnik najmäkší, kosienka farbiarska, králik chocholíkatý a i.

Vo vrcholoch hrebeňov a na južne orientovaných svahoch od Bankova po potok Vrbica sú kyslé dubiny. Floristicky sú to veľmi chudobné spoločenstvá. Viazajú sa na ne výskyt vresu, čučoriedky, veroniky lekárskej, náprstníka veľkokvetého a mnohých iných druhov.

SV od kóty Kamenný hrb /566m/ sú spoločenstvá kyslých bučín. V poschodí stromov je dominantou buk

s hrabom a javorom horským. Medzi bylinami sú všetky dominanty dubových lesov/*Luzula nemorosa*, *Poa nemoralis*/, ku ktorým prístupujú niektoré druhy bukoveho stupňa / *Carex digitata*/.

Na hrebeni medzi Kuriškovou /622m/ a Kamenným hrbom sú spoločenstvá javorových bučín viazané na sustinové a skeletové pôdy. V poschodí bylín prevládajú vysokobylinné druhy /*Lanaria rediviva*, *Salvia glutinosa*, *Dentaria glandulosa*/ a i.

Na obvode Košického lesa sú záhradkárske osady s negatívnym dopadom na styčnú zónu /znečisťovanie/.

Krajinný priestor " K A V E Č A N Y "

Kavečanský krajinný priestor predstavuje svojím krajinným obrazom jeden z najcennejších priestorov okresu Košice - mesto. Proporcionalita voľných lúčno-pasienkových plôch so zachovalou mozaikou krajinej zelene - brehových porastov, brezových remízok i solitérov a súvislých lesných komplexov vytvára jedinečný biologicky a esteticky vyvážený krajinný celok. Vápencovéteplomilné podložie so svojou flórou /klinček, horčinka, šalvia, materina dúška, bôľhoj a pod./ a z krovísk lieska, vtáčí zob, hloh, krušina, brekyňa sa strieda s kyslým podložíom na fylitoch, bridliciach a pieskovcoch, kde na pasienkoch premenených úhorov rastú krovité remízky /bršlen, ruža šípková, trnka, dráč obyčajný, jelša lepková a víba biela pri potoku/ a stromové remízky/ breza, dub, buk, hrab, čerešňa vtáčia/. Lesné porasty tvoria hlavné dreviny- dub, buk a menej smrek.

Tento priestor bol z viacerých aspektov vybratý ako najoptimálnejší pre výstavbu zoolologickej záhrady, ktorá sa nachádza v rekreačnom území mesta Košíc,

čím sa zvyšuje nielen jeho príťažlivosť, ale aj význam.

Košická zoologická záhrada zahájila svoju výstavbu v decembri 1980 a v júni r. 1985 otvorila pre verejnosť prvú expozíciu. Ukončenie výstavby sa predpokladá r. 2005. Svojou ideálnou polohou a rozlohou 297 ha /!/ sa radí medzi najväčšie v strednej Európe a v svetovom rebríčku na druhom mieste po Kalifornskej zoologickej záhrade. Doménou košickej ZOO má byť predovšetkým eurázijska fauna a ako doplnok i fauna exotická/africká a austrálska/. V súčasnosti má ZOO 35 druhov euroázijskej fauny a 12 exotických druhov. Celkovo má mať ZOO po úplnej dostavbe v expozíciách 500 druhov v počte 5 000 kusov. V plnej prevádzke bude táto ZOO predstavovať kombinovaný typ ZOO s časťou expozičnou pre verejnosť a časťou chovnou a reprodukčnou pre verejnosť neprístupnou. ZOO sa bude špecializovať aj na chov a ochranu genofondu hucuľského koňa a bude plniť významné poslanie aj na poli záchrany handicapovaných chránených živočíchov v zariadeniach rehabilitačného strediska, ktorého základ už umiestnil KÚŠPSOP Prešov vo verejnosti neprístupnej časti areálu ZOO r.1988.

ZOO Košice má už v súčasnosti pomerne vysokú návštevnosť /v r. 1988 - 130 000 návštevníkov/ a je otvorená denne od 9,00 do 19,00 hod.

Košická ZOO ako najmladšia na Slovensku môže svojou koncepciou a poslaním plniť významnú úlohu nielen na poli šírenia osvetu a propagácie ochrany živočíchov, ale aj na poli praktickej ochrany, k čomu jej prajeme do budúcej činnosti ďalšie prvenstvá.

Čermelské údolie

Lesný komplex po oboch stranách potoka je Čermeľ. Čermeľské údolie je sprístupnené údolnou spevnenou lesnou cestou. Lesné porasty tvoria spoločenstvá jedľo-

bučín. V stromovom poschodí prevláda buk, na edaficky vhodných miestach/ podmáčané plochy/ sa uplatňuje jedľa, javory, lipy a nepôvodný smrek. Typické pre tieto spoločenstvá je chodobné poschodie krov. V bylinnom podraste sa upalňujú *Asperula odorata*, *Carex digitata*, *Dentaeria glandulosa*, *Dentaeria bulbifera*, *Veronica montana*, *Mercurialis perrennis*, *Pulmonaria obscura*, *Symphytum tuberosum* a ďalšie.

V terénnych depresiách a dolinkách periodických potôčikov nachádzame spoločenstvá javorových bučín. V stromovom poschodí sa zvyšuje zastúpenie javorov, bresta a lipy. V bylinnom podraste v jarnom aspekte dominuje veternica hájna /*Anemone nemorosa*/veternica iskerníkovitá /*Anemone ranunculoides*/, veterník žltuškovitý, /*Isopyrum thalictroides*/, v letnom aspekte je to devätsil biely /*Petasites albus*/, ostrica lesná /*Carex silvatica*/, kostrava obrovská /*Festuca gigantea*/ a ďalšie.

V údolí potoka Čermeľ sa nachádzajú vysokostebelné lúky, typu *Dauco- Arrbenatheretum*. V celom lešnom komplexe sa vyskytuje viacero horských lúk. Z hľadiska ochrany prírody zvlášť hodnotná je lúka na vedľajšom hrebeni zbiehajúcim z kóty Kozie rohy /784 m/ do Čermelského údolia.

Vyznačený je výskyt zákonom chráneného ponikleca prostredného /*Pulsatilla subslavica*/a veternice lesnej /*Anemone sylvestris*/. Z ohrozených a vzácných rastlinných druhov sa na lokalite vyskytuje zvonček sibírsky /*Campanula sibirica*/, pahorec brvitý /*Gentianopsis cilliata*/, devätorník veľkokvetý /*Helianthemum grandiflorum*/, ľan rakúsky /*Linum austriacum*/, ľan prečisťujúci /*Linum catharticum*/, ľan žltý /*Linum flavum*/, ľan chlpatý /*Linum hirsutum*/, pasilenka malokvetá /*Otites cuneifolia*/ a mnohé ďalšie.

Lesný komplex Hradová sa nachádza severne od Košíc. Predstavuje východný výbežok Čiernej hory fyto-geograficky patriaci do stredného Pohornádia. Najvyššie položeným bodom je vrch Hradová /466m/.

V drevinnej skladbe spolu s dubom letným a zimným uplatňuje sa hrab, roztrúsene tiež javor poľný a borovica lesná. V krovinnom podraste sa uplatňujú *Ribes grossularia*, *Euonymus europaea*, *Ligustrum vulgare*, *Coryllus avellana* a *Cornus sanguinea*. Na južných svahoch nachádzame vo fragmentoch teplomilné dubové lesy s dubom plstnatým. V poraste sa tiež uplatňuje *Sorbus torminalis*, *Prunus avium*, *Prunus fruticosa*, *Cornus mas* a ďalšie teplomilné druhy. Okolo potoka Pstružník, ktorý tvorí severnú hranicu územia, sa vyskytujú spoločenstvá jelše lepkavej. Lesný komplex Hradovej ako súčasť prímestskej rekreačnej zelene vytvára územie s viacerými biologickými a estetickými hodnotami, z ktorých na tejto exkurznej trase upozorníme na hodnoty zoologické.

Na území sa vyskytuje približne 65 druhov stavovcov, z čoho je 47 druhov chránených podľa vyhl.č. 125/65 Zb. Pomerne veľmi chudobná je fauna obojživelníkov, ktorú reprezentujú *Rana temporaria* a *Bombina variegata*. K vzácnym teplomilným plazom patrí už na zanikajúcej lokalite *Lacerta viridis*, ktorá tu v minulosti patrila k vzácnym predstaviteľom herpetofauny. Postupná devastácia jej pôvodného biotopu/najmä zriadením terénnej motocyklovej dráhy/ má za následok aj zánik jej populácie/Mošanský, 1969/. Z plazov sa tu vzácnne vyskytujú aj chránená *Coronella austriaca* a bežná *Lacerta agilis*.

Najpočetnejšiu skupinu stavovcov tvorí trieda vtákov. Dravce reprezentujú napr. *Buteo buteo*, *Pernis spivorus*, *Accipiter nisus* a *Falco tinnunculus* sovy - *Bubo bubo*, *Strix aluco* a *Asio otus*. Z ňatlovitých vtákov tu možno pozorovať napr. *Dryobates martius*, *Dendrocopos major*, *Dendrocopos minor*, *Dendrocopos medius* a *Jynx torquilla*. Možno sa tu stretnúť tiež s *Columba oenas*, *Streptopelia turtur* a *Cuculus canorus*. Zo vzácnějších spevavcov treba tu spomenúť *Oriolus oriolus* a v kameňolome sa občas vzácnne vyskytne aj *Monticola saxatilis*.

Z bežných spevavcov treba uviesť napr. *Pica pica*, *Garrulus glandarius*, *Turdus viscivorus*, *Turdus philomelos*, *Turdus marula*, *Parus major*, *Parus caeruleus*, *Parus palustris*, *Aegialos caudatus*, *Certhia familiaris*, *Sitta europaea*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Erithacus rubecula*, *Sylvia atricapilla*, *Sylvia curruca*, *Sylvia communis*, *Phyloscopus collybita*, *Phyloscopus sibilatrix*, *Muscicapa striata*, *Ficedula albicollis*, *Anthus trivialis*, *Lanius collurio*, *Pyrhula pyrhula*, *Carduelis chloris*, *Carduelis canabina*, *Fringilla coelebs* a ďalšie.

Poslednú triedu - triedu cicavcov reprezentujú *Talpa europaea*, *Sorex araneus*, *Sciurus vulgaris*, *Lepus europaeus*, *Clethrionomys glareolus*, *Microtus arvalis*, *Apodemus flavicollis*, *Mustela erminea* a *Capreolus capreolus*.

Aj keď fauna stavovcov Hradovej predstavuje štandardný typ karpatských spoločenstiev bez mimoriadnych vzácností, predsa tvorí ekologicky významnú zložku územia, ktorá si zasluhuje našu pozornosť a najmä ochranu.

PASTVISKO NAD VODÁRŇOU - KAVEČANY

Predstavuje karajinný priestor s významnou biologickou hodnotou. Územie vymedzuje potok Pstružník, okraj lesa na Hradovej, z južnej strany morfológicky nápadný hrebeň a zo západnej strany hrana spádu do dolinky. Takto vymedzená lúka má výmeru cca 20 ha.

Vegetačný kryt na lúke tvorí stepná a teplomilná vegetácia. Na bývalom pasienku sú roztrúsené remízky krovín a stromov : *Betula verrucosa*, *Cratageus monogyna*, *Sorbus aria*, *Rosa spinosa*, *Ligustrum vulgare*, *Cerasus avium*, *Malus communis*, *Thylus communis/Achras/*, *Quercus petraea*, *Populus tremula*, *Fagus sylvatica*, *Juniperus communis*. Súvislý pás tvorí *Carpinus betulus*. V podraсте sa uchovali také druhy, ktoré na susediacej ploche Hradová už záhradkári zlikvidovali /*Anemone sylvestris*, *Convallaria majalis*, *Maianthemum bifolium*, *Paris quadriifolia/* a typický druh *Asarum europaeum*.

Z vyskytujúcich sa druhov sú zaznamenané : *Pulsatilla grandis*, *Polygala major*, *P. multiflorum*, *Cynanchum vincetoxicum*, *Clematis recta*, *Thesium linophylon*, *Linum flavum*, *L. cartharticum*, *Campanula sibirica*, *Reseda lutea*, *Trifolium montanum*, *Helianthemum nummularium*, *Anthyllis vulneraria*, *Lembotropis alba*, *Anthericum ramosum*, *Inula hirta*, *I. ensifolia*, *Silene inflata*, *Orobanche sp./hostiteľské rastliny* *Thymalus cyprissans*, *Lotus corniculatus*, *Galium mollugo*, *Dactylorkiza sambucina*, *Salvia officinalis*, *Verbascum thapsiforme*, *Melampyrum arvense*, *Onobrychis viciifolia*, *Carduus nutane*, *Veronica spicata*, *Thymus angustifolius*, *Th. pulegioides*, *Plantago media*.

Lokalita je v porovnaní s Hradovou ochudobnená o *Jurinea nollis*, *Cerassus fruticosus* a *Epipavtis microphylla*.

Celé územie patrí do pásma vodohospodárskej ochrany, preto sa tu navrhuje zabezpečiť druhovú ochranu len informáciou o výskyte chránených a ohrozených druhov rastlín pri zabezpečení súčasného obhospodarovania územia.

ÚDOLIE HORNÁDU

Územie predstavuje krajinný priestor s význačnými biologickými a krajinárskymi hodnotami. Zahrňuje údolnú nivu po oboch stranách Hornádu od mesta Košice-Ľahanovce po Družstevnú.

Rieka má protivodňovú úpravu, ktorej možno vyčítať nedostatok ozelenenia... Lúky sú nekultivované, v bylinom kryte nie sú botanicky vzácnejšie druhy. Miestami sú tu menšie skupiny stromov a krov. Súvislejší zápoj je pozdĺž štátnej cesty Družstevná p. H. - Košice.

Do údolia sa zo západnej strany zvažujú zalesnené svahy Hradovej čiastočne so skalnými partiami. Skalné podložie možno študovať v lone Hradová, kde sa ťažia granodiority kryštalinika Čiernej hory.

Hornád je v tomto úseku vodnatým tokom. Už v Kysaku má priemerný prietok 19,4 m³/s. Jeho prameň je pod Kráľovou hoľou v Nízkych Tatrách, prediera sa prielomom v Slovenskom raji a pri Margecanoch napína Ružínsku vodnú nádrž. Pri Košiciach opúšťa Čiernu horu, do ktorej sa pri zdvihu pohoria zarezal zaklesnutými meandrami, dnes čiastočne zaplavenými nádržou. Pri mladších poklesoch a zlomoch pohoria vznikol pri Kysaku ohyb Hornádu k juhu. Potiaľ jeho tok sleduje starú predpaleogennú preliačinu, v ktorej sa pred vykľutím Čiernej hory sformoval v smere V - Z.

Po vybudovaní Ružínskej nádrže sa čistota vody v rieke postupne zlepšila, dosahuje druhý až prvý čistotný stupeň.

Na územie negatívne pôsobí rušná doprava, sprievodné javy ťažby v kameňolome Hradová a individuálnej rekreačnej výstavby. Napriek tomu plní pre mesto Košice nenahraditeľnú funkciu vo väzbe rieky na životné prostredie.

Cintorín - Rozália

- územie leží v oblasti Košická kotlina

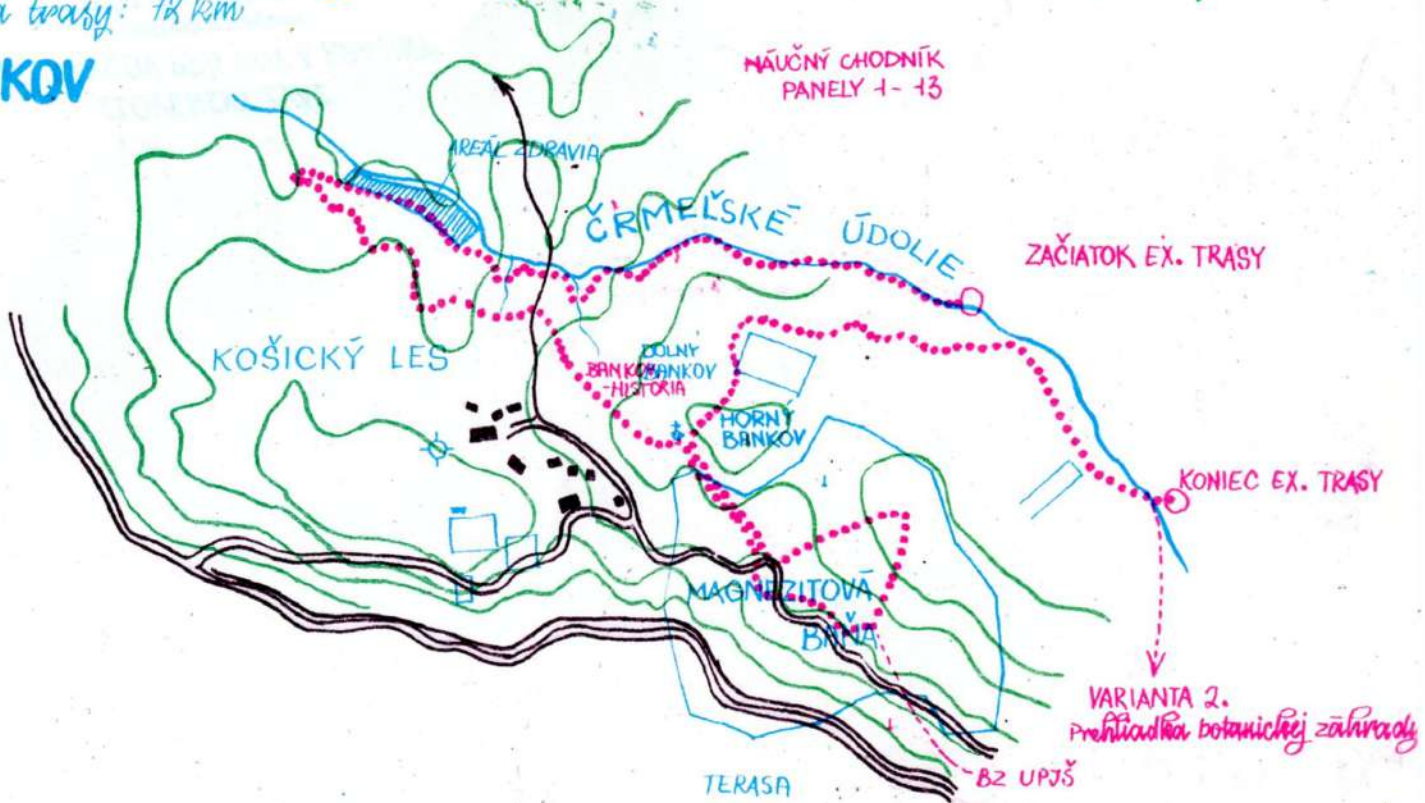
Cintorín Rozália bol pôvodne navrhnutý na vyhlásenie v kategórii " chránená záhrada " v zmysle Zákona č.1/1955 Zb. o štátnej ochrane prírody. Podľa usmernenia MK SSR z roku 1986 bude tento objekt po vypracovaní príslušnej dokumentácie chránený podľa zákona o kultúrnych pamiatkach.

Drevinná skladba cintorína je pomerne pestrá, avšak bez záhradnícky vzácnych druhov. Pozdĺž hlavného chodníka sa výrazne esteticky vynímala alej vzrástlych tují, z ktorých musela byť značná časť odstránená pre vysychanie z dôvodu nadmerného prehustenia. Alej bola doplnená mladými stromkami. Dominantou cintorína je skupina smrekov. Ich počet bol zdecimovaný kôrovcom. Pre zostávajúce smreky bude preventívne zabezpečená ochrana inštalovaním feromónových lapákov. Do budúcnosti sa ráta s vypracovaním projektovej dokumentácie sadových úprav, čo predpokladá i pravidelnú údržbu celého územia cintorína.

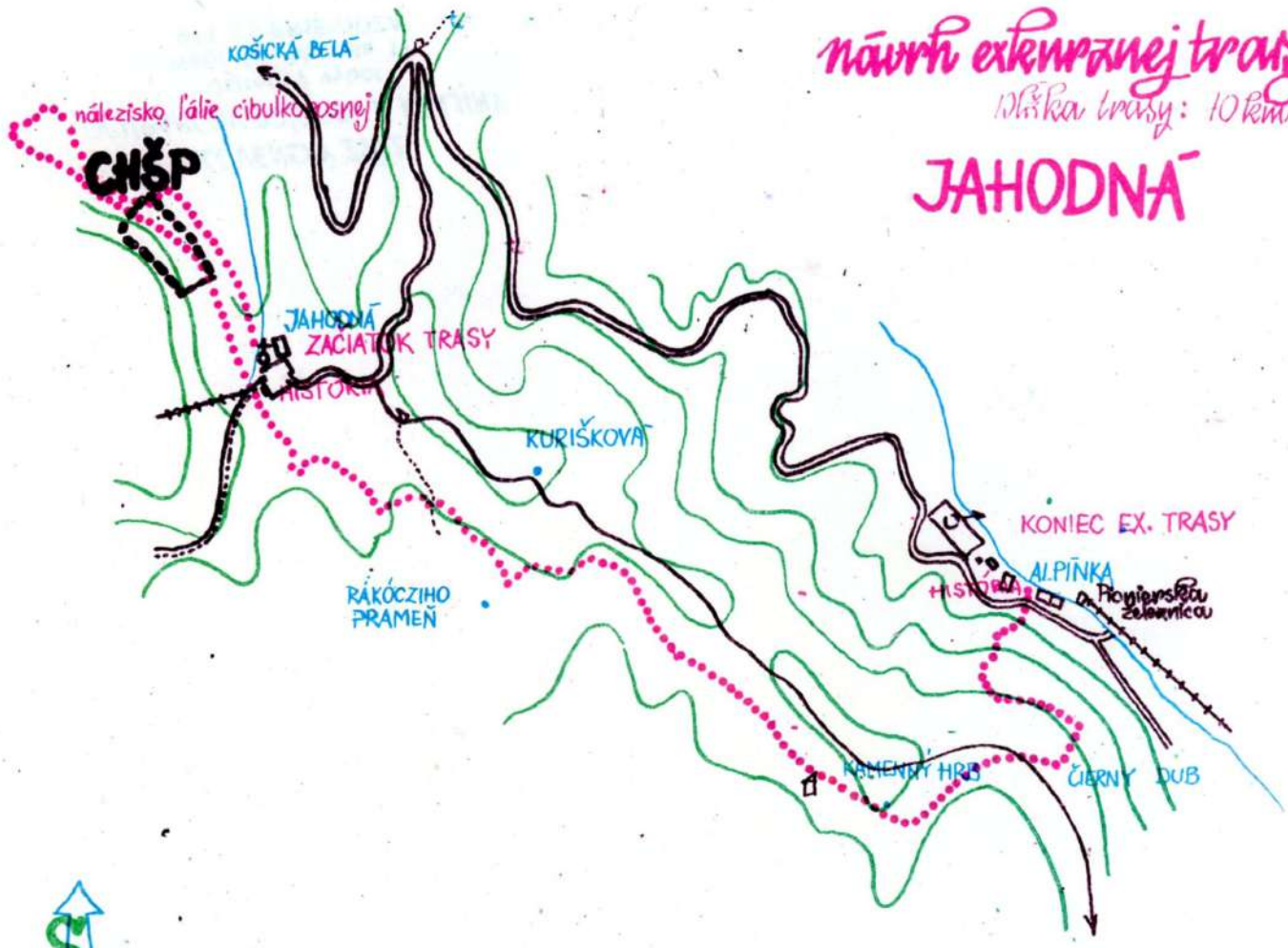
návrh extenzívnej trasy č.1

Dĺžka trasy: 12 km

BANKOV

návrh extenzívnej trasy č. 2
Dĺžka trasy: 10 km
JAHODNÁ

1 km

návrh extenzívnej trasy
dĺžka trasy: 40 km č. 3
HRADOVÁ

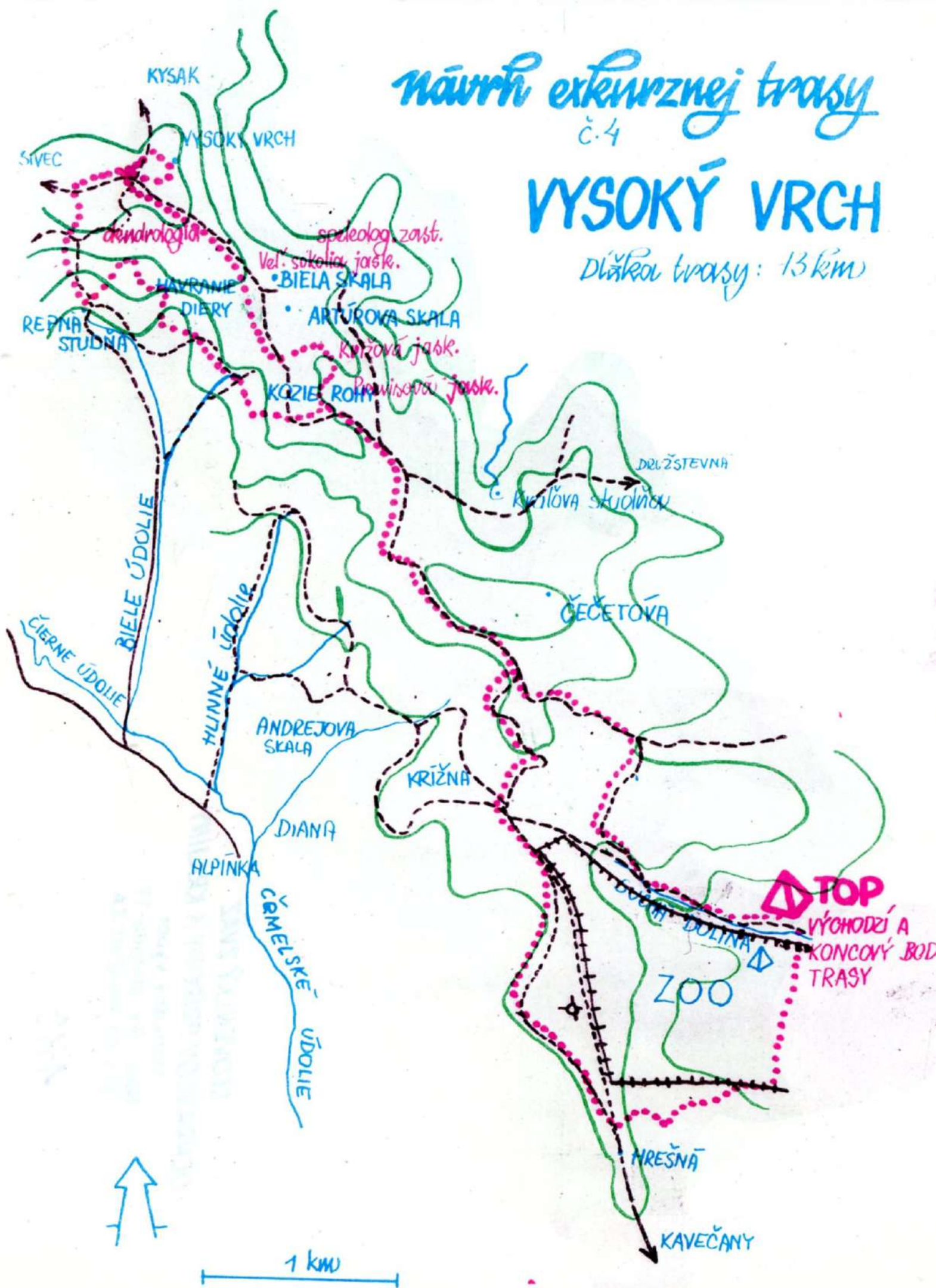

návrh ekoturiznej trasy

č. 4

VYSOKÝ VRCH

Dĺžka trasy: 13 km

PODIEL MO SZOPK V KOŠICIACH NA OCHRANE PRÍRODY, OCHRANE A TVORBE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA KOŠICKEJ SÍDELNEJ AGLOMERÁCIE

RNDr. Ján Kokordák, CSc.

predseda MO SZOPK

K zhodnoteniu kvality životného prostredia košickej sídelnej aglomerácie sme pristúpili po získaní mnohých dielčích ekologických skúseností až v roku 1978/3/, resp. v roku 1983/1/ a zistili sme, že ekosystémy boli v roku 1981 zaťažené až 110 000 tonami exhalátov, čím sme v tomto nepriaznivom ukazovateli zaujali prvé miesto na Slovensku. V roku 1986-1988 veľké sucho sa prejavilo v regulovanej dodávke pitnej vody pre Košice a v nepriaznivom účinku na zeleň a celé živé systémy. V tomto ukazovateli sme sa ocitli na najnelichotivejšom mieste v ČSSR.

Vo svojom príspevku nebudeme môcť uviesť výsledky prác množstva dobrovoľných ochrancov prírody na jednotlivých úsekoch ich rôznorodej činnosti, počnúc výchovnou činnosťou a končiac účasťou pri zveľaďovaní životného prostredia. Pokúsime sa zhodnotiť zápas členov SZOPK o docielenie lepšej kvality životného prostredia za pôsobenia nepriaznivých ekologických faktorov.

K oficiálnemu vzniku SZOPK v Košiciach došlo v roku 1970. Organizácia SZOPK až do roku 1976 združovala aj členov z okresu Košice-vidiek. Vo svojich začiatkoch sa opierala o vysokú iniciatívu svojich členov, medzi ktorých v sedemdesiatych rokoch patrili s. Sála, RNDr. Ciboda, Mr. Ph. Strelecký, prom. biológ Danko, redaktorka Smeny Bombová, vedúci prírodovedného oddelenia DPaM s. Hraško, pracovník VCaV Ing. Krupár, poslanec s. Hrdlička, Mr. Ph. Štibrányi, Ing. Závodný, s. Satmáry a ďalší.

Aktivitu sme preniesli aj do novín. Vo Východoslovenských novinách bola zriadená osobitná rubrika "Poznaj a chráň", ktorú viedol redaktor s. Kopčov. Prostredníctvom nej sme až do roku 1977 aktivizovali ochranárske hnutie a dianie v celom Východoslovenskom kraji.

Naši členovia intenzívne pracovali aj pri ideovom dotvorení a zriaďovaní Lesoparku Košíc /Ing.arch.Bél, RNDr. Kokorďák,CSc/.

Už v roku 1974 náš zväz nastolil a zdôvodnil nevyhnutnosť nasledujúcich opatrení :

- 1/ vyhlásiť za chránené stromy na Leninovej ulici,
- 2/ vyhlásiť za štátom chránený park gen. Petrova,
- 3/ zriadiť v Košiciach Zoologickú záhradu,
- 4/ vybudovať v Červenom Kláštore záhradu s farmaceutickým zameraním,
- 5/ zákaz odstrelu munície v ŠPR Zádielska dolina,
- 6/ vybudovať náučné chodníky v Zádielskej doline a v Košiciach,

Všetky uvedené úlohy sa podarilo splniť. Zvlášť intenzívne sme pracovali pri zriaďovaní Zoologickej záhrady. Náš zväz bol hostiteľom riaditeľa ZOO z Dvora Králové Ing. Vágnera,CSc. a po písomnej a konkrétnej konzultácii s ním sme dňa 20.6.1974 písomne navrhli zriadiť ZOO v Košiciach. Náš návrh najprv schválila Rada MsNV v Košiciach v roku 1975 pod č. R-927 a neskôr Rada VS KNV v Košiciach v roku 1977 pod č. 423/77. Prvé koncepcie na pôde zväzu bola vypracovaná doc. RNDr.Vostálom,CSc.

V roku 1977 náš zväz prijíma za kolektívneho člena MV SZM v Košiciach, v roku 1978 n.p. VSS/ dnes ZŤS/ a IS, n.p. Košice. V roku 1979 sa stali kolektívnymi členmi VSŽ,n.p.SRZ a n.p.SMZ Košice. V roku 1980 aj VSCaV k.p. Košice a neskôr Hydroconsult Košice. Ďalšími kolektívnymi členmi sa stalo 20 ZŠ. Počet kolektívnych členov vzrástol do roku 1982 na 27, v roku 1983 na 28 a v roku 1988 na 31, s počtom osôb vyše 116 000.

Do zväzu prišla nová krv. Rozšírila sa činnosť zväzu prostredníctvom ZO, ďalej prostredníctvom kolektívnych členov. Veľmi pomohla súčinnosť s komisiami pre životné prostredie Rady XNV a Rady NVMK, kde aktívne pracujú naši funkcionári prof. Špaldoň,Dr.Sc., Ing.arch.Bél,

Ing. Midriak, DrSc., RNDr. Kokorďák, CSc., doc. Ing. Hronec, CSc., Ing. Hronec, CSc., Ing. Závodný a neskôr aj doc. Ing. Šiška, CSc.

Na výchovné ciele pre svojich členov sa ročne z prostriedkov MO SZOPK v rokoch 1978-1988 vynakladá cca 200 000.- Kčs, v roku 1988 182 000.- Kčs.

24.3. 1984 MO SZOPK zhodnotila bohatú činnosť, na ktorej sa podieľalo veľké množstvo radových členov a funkcionárov. Za toto obdobie vyvíjali mimoriadnu činnosť s. doc. Jacko, CSc., Ing. Baláž, funkcionári z 1. ZO, doc. Kapitančík, CSc., doc. Lešník, DrCs., doc. Jurčina, CSc., MVDr. Bárd, CSc., zo 4. ZO doc. MVDr. Chlebovský, CSc., ZO pri UPJŠ, Ing. Kocúrik, CSc., z 3. ZO a s. Petráš z 5. ZO. Vznikla aj 6. ZO pri ÚVR v Košiciach, ktorú vedie s. Leško. Veľká aktivita členov v tomto období sa prejavila aj v ocenení 36 členov MO vyznamenaniami ÚV SZOPK./2/.

V záujme zlepšovania kvality životného prostredia v poslednom období sme vyvinuli úsilie preložiť tepelnú prevádzku závodu SMZ Ťahanovce do oblasti Bočiaru a aktivizovali sme činnosť všetkých zložiek zväzu na zlepšenie kvality ekosystémov v sídelnej aglomerácii mesta Košíc, opierajúc sa o nami vypracovaný k 750. výročiu Košíc " Ochránársky prieskum okresu Košice mesto " /3/, realizovali sme tisíce prednášok v ZO, na školách a v mestských osvetových zariadeniach, odpracovali tisíce brigádnických hodín pri zveľaďovaní mesta, pri čistení Lesoparku v ZOO v Košiciach, aktivizovali sme prácu na ochranu prírody na základných školách. Za rok 1988 na 31 základných školách bolo pri zveľaďovaní okolia deťmi odpracovaných 99 275 hodín a akcie " Strom života " sa zúčastnilo 1 785 žiakov. V školách, kde vedú odborné krúžky členovia SZOPK, sa docieľujú výborné výsledky /Základná škola Steinerová-Ing. Krupár,

Základná škola Jenisejská 22 doc. Vostál, Dr. Glovacký, Ing. Závodný a ďalší/.

Pri MV SZOPK sa vytvorila úspešná tradícia premietania ekofilmov. V roku 1988 sa uskutočnil už X. Ekofilm. Podobne sa rozvíjajú tradície v poriadaní celoštátnych, celoslovenských, krajských a mestských konferencií na aktuálne témy z oblastí, ako sú krajské konferencie mladých ochrancov prírody stredných a vysokých škôl, krajské konferencie " Ochrana a tvorba ŽP z pohľadu nových koncepcií ", celoštátna konferencia " Pôda a voda v ŽP ", " Súčasný stav a možnosti znečisťovania - využitie pevného domového odpadu ", Lesoparky-rekreačné zázemie miest " a ďalšie. Bohatá je publikačná činnosť MO SZOPK v novinách, televízii, v odborných periodikách i knižná.

Veľa očakávame od profesionalizácie tajomníkov zväzu, od zriadenia hospodárskeho strediska pri 6. ZO, od rozšírenia počtu individuálnych členov i ZO/ v roku 1989 vznikla 7. ZO pri Botanickej záhrade UPJŠ v Košiciach/ i od intenzívnejšej spolupráce s mnohými zložkami mesta Košíc z oblasti štátnej a dobrovoľnej ochrany prírody do riešenia tejto problematiky a ochrany existujúcich ekosystémov.

- 1/ Kolektív autorov, 1983: Ochrana a tvorba životného prostredia v košickej sídelnej aglomerácii, I-II. diel, MO SZOPK Košice, 420 strán.
- 2/ Kolektív autorov, 1984: Spravodaj MO SZOPK v Košiciach, MO SZOPK Košice, 48 strán.
- 3/ Kolektív autorov: Ochrannársky prieskum okresu Košice - mesto/Kokordák, V. Závodný, /zodp. redak./ Z. Vostál, J. Mariássy, I. Šmid, A. Mošanský, B. Finta/, MO SZOPK Košice.
- 4/ Kolektív autorov 1977: Nauč sa milovať a chrániť prírodu, Farebná skladačka, VS tlačiarne n.p. Košice /J. Kokordák, Š. Strelecký, J. Malina/MV SZOPK Košice

- 5/ J.Kokorďák, J.Michna 1979: 10 rokov SZOPK v Košiciach, MO SZOPK Košice, 32 strán.
- 6/ J. Kokorďák, 1986 : Biomeliorizácia vôd Slovenska, Agrokomplèx Nitra, 160 strán.
- 7/ F. Šiška, 1981 : Ochrana ovzdušia, Alfa Bratislava.
- 8/ V. Závodny, 1988 :Dreviny košických parkov a záhrad, MO SZOPK Košice.
- 9/ O. Hronec, 1985 : Poľnohospodárstvo a životné prostredie, Inštitút výchovy a vzdelávania MPaV SSR, 146 strán.
- 10/ V. Závodny a kol. 1986: Historický a prírodovedný sprievodca Jasovom, VSŽ n.p. Košice a MO SZOPK Košice, 28 strán.

O b s a h

Príhovor	1
Kultúrne pamiatky a chránené prírodné územia mesta Košíc	2-6
Legenda k mapke významných košických stavieb	7-8
Mapa mestskej pamiatkovej rezervácie	9
Starostlivosť o životné prostredie v priestore hospodársko sídelnej aglomerácie Košíc	10-21
Prírodné hodnoty a chránené časti prírody na exkurzných trasách	22-39
Mapy exkurzných trás	40-43
Podiel MO SZOPK v Košiciach na ochrane prírody, ochrane a tvorbe životného prostredia košickej sídelnej aglomerácie	44-48
Obsah	49

Názov : Sprievodca XIII. roč. VS TOP, Košice '89

Vydavateľ : Národný výbor mesta Košíc
Osvetové stredisko mesta Košíc

Redakčná rada : RNDr. Ľubica Cibulková
PhDr. Ladislav Mikloš
Ing. Milan Murín

Zodpovedný
redaktor : PhDr. Ladislav Mikloš

Zostavila: Melánia Bernáthová

Redakčná úprava : PhDr. Libuša Draxlerová

Grafická úprava : Vladimír Šuster

Tlač : Osvetové stredisko mesta Košíc

Náklad : 200 ks